

נייר עמדה בנושא: הקצאת משאבים במסגרת הכשרת מתנדבות לרכישת כלים למניעת הטרדה מינית

לאחרונה שודרה בערוץ 10 כתבתה החשובה של העיתונאית יפעת גליק, בה היא סוקרת באומץ את התופעה המקוממת של הטרדות מיניות של מתנדבות בשירות מגן דוד אדום. למרבה הצער, כפי שצוין גם בכתבה עצמה, מצב ההטרדות במד"א אינו בגדר חידוש או סוד, אלא המדובר במצב ידוע ורווח, שחרף הבעייתיות המוסרית, החברתית והערכית שלו, הפך לנורמה של ממש בארגון, אשר פוגעת מידי שנה בעשרות מתנדבות, בגוף ובנפש. מן הכתבה עולים שני נושאים אשר דורשים התייחסות ציבורית וחוקית ברורה ומידית: הראשון הוא נושא הטיפול המשמעותי במטרידים, בכל הדרגים והתפקידים. ידוע וברור, הן למשטרת ישראל, הן למרכזי הסיוע לנפגעים/ות תקיפה מינית והן לארגונים עצמם, כי ישנו תת-דיווח על הטרדות ותקיפות מיניות. על כן, לא ייתכן כי כשכבר ישנו מצב בו מתלוננת בוחרת לפעול ולדווח, תוך התמודדות אמיצה עם כל הכרוך בחשיפה אישית ועם עימות עם התוקפן שהטריד אותה, תלונתה מטואטאת מתחת לשטיח, והמטריד עצמו אינו סובל מכל השפעה על מעמדו, מקום עבודתו או חייו האישיים. הגיבוי לו זוכה המטריד מצידו של הארגון (אשר למרבה האירוניה, תפקידו להציל חיים ולספק סביבה בטוחה ומיטיבה למטופליו באמצעות אנשי הצוות והמתנדבות) מעורר תמיהה ומצריך התייחסות מפורשת ומחייבת לנהלי הפעולה במקרים אלה.

הנושא השני הנוגע למסמך זה, קשור בחוויות ובתחושות העולות בקרב המתנדבות עצמן: בכתבה מספרות רבות מן הנפגעות על תחושות קשות של קיפאון, חוסר אונים ושיתוק רגשי ופיזי מחד, ועל תחושה של אוזלת יד, חוסר יכולת תגובה (בזמן המקרה ולאחריו) אל מול בעל הסמכות – יהא זה הנהג, אחראי המתנדבים או רכז המשמעת. סוגיה זו מזכירה מאוד את נושא ההטרדות בשירות הלאומי, אשר נידונה בהרחבה במושבה הקודם של הכנסת במסגרת הועדה לקידום מעמד האשה בראשותה של חברת הכנסת עליזה לביא – בדיוני הועדה דאז הודגש מצבן המיוחד של המתנדבות, אשר ניחנות במסירות גדולה, במחויבות ובאחריות כלפי תפקידן וכלפי הממונים עליהן; לצד פגיעות ורגישות הנובעת מקבוצת הגיל אליה הן משתייכות, כמו גם מהשתייכותן המגדרית כמובן.

כל מתנדב ומתנדבת המצטרפים לארגון כלשהו מחויבים בהשתתפות בהכשרת מתנדבים בסיסית שאורכה נע בין כמה שעות לכמה ימים. ימי היערכות אלה כוללים תכנים כגון תנאי הרווחה שלהם, חובותיהם וזכויותיהם, ולעתים הן כוללות סקירה קצרה של החוק למניעת הטרדה מינית, המהווה "יציאה לידי חובה" ותו לא. **היקף התופעה וחומרתה, כפי שהם משתקפים מן ההטרדות במד"א כמקרה לדוגמא, מעידים כי לא ניתן עוד להסתפק ב"ידיעת החוק" לבדה, וישנו צורך בוער העולה מן השטח בקבלת כלים מעשיים וניתנים ליישום למתנדבות על מנת להתמודד עם המצבים הללו בזמן אמת.**

על ימי היערכות הללו לכלול מסגרת זמן מתאימה ומספקת, שתדגיש את העובדה כי על אף ההיררכיה הכרוכה במילוי תפקידן, לאיש אין זכות להפר את הגבולות הברורים הנוגעים לשמירה על המרחב האישי שלהן - גם אם מבחינה מקצועית הינו הממונה על המתנדבת, בשטח או בארגון. בנוסף, על מנת לצמצם את כמות הסיטואציות בהן ישנה התמודדות עם מצבי סיכון והפרת גבולות בלתי רצויים, יש צורך בהקניית מיומנויות מעשיות לתגובה מילולית (ואף פיזית אם יש צורך בכך) בגישת "הגנה עצמית מעצימה" אשר הוכחה מחקרית כיעילה ביותר במקרים אלה – גישה זו מביאה למניעה ולצמצום של ההטרדות בזמן התרחשותן, ובכך תתרום, הלכה למעשה, לשינוי באקלים הארגוני.

אל הלב

יוצרות קהילה בטוחה

ניתן להניח כי לארגוני המתנדבים אין, נכון להיום, משאבים מספיקים להעברת התכנים הללו לאלפי המתנדבים/ות המצטרפים לארגונים מידי שנה, אך בד בבד, תופעת ההטרדה והתקיפה המינית, בארגוני מתנדבים ובארגונים בכלל במדינת ישראל, גובה מחירים כבדים – לא רק נפשיים, רגשיים ותפקודיים בחייהן הפרטיים של הנפגעות, אלא אף מבחינה כלכלית. הוצאות עתק הנוגעות לשיקום נפגעות, לטיפול בהחלמתן הרגשית, להוצאות המשפטיות הנוגעות לטיפול במקרי פגיעה ולפיצויים הנפסקים לטובתן, יכולות להצטמצם ולהיחסך לו יוקדשו משאבים לערוצים של מניעה, זיהוי מצבי סיכון, לימוד התנהלות ב"מצבים אפורים" והקניית מיומנויות לשמירה על בטיחות אישית – בכל ארגון ומסגרת שהיא, וגם במסגרת אינטנסיבית ודינמית כמו זו של ההתנדבות במסגרת מד"א.

אוכלוסיית המתנדבות בישראל, אשר כוללת עשרות אלפי צעירות מכל המגזרים ומכל הרקעים החברתיים, הפכה לאוכלוסיית סיכון של ממש בכל הנוגע לאפשרות שהן תעבורנה הטרדה או תקיפה מינית במהלך התנדבותן – בין אם במסגרת השירות הלאומי, מגן דוד אדום או כל מסגרת אחרת. מצב זה אינו נסבל והוא פוגע בארגונים המפעילים את המתנדבות, באיכות ובאופי ההתנדבות עצמה, ומעל לכל – במתנדבות עצמן, שבנקודה זו רק מתחיל מסלול חייהן כנשים עצמאיות, ורבות מהן יוצאות ממנה אל שארית חייהן כשהן נושאות איתן צלקות וטראומות המשפיעות על קשריהן העתידיים – עם בני זוג, עם מעסיקים, עם משפחותיהן ועם כל מעגלי ההשקה שלהן בעתיד.

לצד שיפור הטיפול בשורדות – באמצעות מענה רגשי, ייעוץ משפטי וליווי לשיקום ולהחלמה, כפי שמבוצע באופן ראוי להערכה על ידי מרכזי הסיוע לנפגעות/ות תקיפה מינית, חשוב להקצות משאבים ייעודיים לצמצום ולמניעה של הפגיעות הללו עוד לפני שהן מתרחשות, באמצעות מתן כלים שימושיים ומעשיים למתנדבות לשמירה על בטיחותן ועל המרחב האישי שלהן – כבר בשלב הכשרתן לתקופת ההתנדבות.

נייר עמדה זה מוגש לוועדה לקידום מעמד האשה ולשוויון מגדרי בראשותה של ח"כ עאידה תומא-סלימאן, על ידי עמותת "אל הלב", הפועלת מאז 2003 לצמצום ולמניעת אלימות כלפי נשים ונערות, ילדים, קשישים ובעלי צרכים מיוחדים, באמצעות תכניות חינוכיות חדשניות המועברות בכל הארץ בקרב ארגונים, מוסדות ציבור, חינוך, בריאות ורווחה.